הרב ברוך הכהן טאוב
טארנהייל/טאראנטא-נתניה

פרשת נשא/שבועות. תשפ

① **כלי יקר במדבר פרק ו פסוק כד**

(כד) יברכך ה' וישמרך. בביאור נוסח הברכות רבו הדעות איש לפי שכלו יפרשם. ובילקוט (רמז תשי) תמצא הרבה דעות יבוקש ממקומו ואין להאריך בזכרונם. אך אומר אני דרך כלל מאחר שכל הברכות מתחילים ביו"ד אשר הנעלם ממנה עולה למספר עשר כמו הנגלה כי הנעלם מן יו"ד הוא ו' ד', שמע מינה שכל הברכות כפולות כי חלק מהם אל הגוף וחלק מהם אל הנשמה הנעלמת כי שניהם באו במספרם עשרה כמו שאמרו חז"ל (נדה לא א) שלושה שותפים באדם אביו מזריע לובן שבו, שממנו גידין, ועצמות, ומוח שבראשו, וצפרנים, ולובן שבעינים, הרי חמשה. אמו מזרעת אודם שבו, שממנו עור, ובשר, ודם, ושערות, ושחור שבעינים, הרי חמשה. והקב"ה נותן בו עשרה דברים רוחניים והם רוח, ונשמה, וקלסתר פנים, וראיית העין, ושמיעת האוזן, ודיבור פה, והילוך רגלים, ודעת, ובינה, והשכל, וכל עשרים חלקים אלו מתברכין על ידי שישא הכהן עשרה אצבעותיו כדי שמן כל אצבע תחול הברכה על חלק גשמי הנגלה ועל חלק רוחני הנסתר. ושלושה יודי"ן היינו ששים כנגד ששים אותיות שבכל הברכות אשר עליהם דרשו (ילקוט שיר השירים רמז תתקפו) פסוק (שיר השירים ג ז) ששים גבורים סביב לה. ושלוש י' היינו שלושים ונסמכו לסתם נזירות שלושים יום לומר לך שבזכות המזירות יזכו לברכות:

ועל צד הרמז יש לפרש שלוש ברכות אלו, על דרך שפירשתי למעלה בפרשת יתרו (שמות יט ד) המדרש (שיר השירים רבה ג כא) האומר שמתחילה קרא הקב"ה לישראל בת, ואחר כך אחות, ואחר כך אם, כי כל זה מורה על הממשלה כי מתחילה קראה בת שמסתמא האב מושל על הבת והוא למעלה והבת למטה, על כן אמר יברכך ה' וישמרך, שתמשוך שפע הברכות מלמעלה כי הוא שומריך וכל שומר למעלה מן הנשמר כמו שנאמר (משלי ו כב) בשכבך תשמור עליך, וכן רבים. ואחר כך קראה אחות בדומה לו על מדריגה זו נאמר יאר ה' פניו אליך, בעמדך לנגדו פנים בפנים כדרך קבלת הלבנה אורה מן החמה בעמדה לנגדה. ואחר כך קראה אם המושלת על הבת כך צדיק מושל ביראת ה' כמו שעיני הבת נשואות אל האם כך ישא ה' פניו אליך כביכול, ואין להאריך בדברים אלו אבל נכוחים הם למוצאי דעת:

② מעינה של תורה

הפטרה: (שופטים יג,ד־ח) ויאמר לי וגו' ועתה אל תשתי יין ושכר ואל תאכלי כל טמאה כי נזיר אלקים יהיה הנער מן הבטן וגו' ויעתר מנוח אל ה' ויאמר בי ה' איש האלקים אשר שלחת יבוא נא עוד אלינו ויורנו מה נעשה לנער היולד.

הנה תפילת מנוח בכאן קשה להבין, וכי לא ידע פרשת נזיר הכתובה בתורה, ואם היה רוצה לדעת הלכות נזירות שבתורה שבע״פ האם היו חסרים חכמים ושופטים שהיה יכול לשאול אותם לברר כל פרט ופרט, שהרי ידע בשורת איש האלקים ש״נזיר אלקים יהיה הנער״, ואא״כ למה ועל מה התפלל שיתגלה איש האלקים אליו שנית. וביותר קשה שכשנעתר הקב״ה לתפלתו והופיע איש האלקים פעם שנית, הרי בהשקפה ראשונה לא חידש כלום ממה שצוה בהופעתו הראשונה לאשת מנוח, כדכתיב (פסוק יג־יד) ״מכל אשר אמרתי אל האשה תשמר, מכל אשר יצא מגפן היין לא תאכל וגו׳ כל אשר צויתיה תשמר״.

והנראה בזה שאפילו היה מנוח יודע דיני נזירות לא היתה בקשתו אלא בהלכות חינוך, שרצה לדעת ״מה נעשה לנער היולד״ דייקא, שהיה תמוה בעיניו איך יצוה הקב״ה לאב לגדל ולחנך בן נזיר, בקדושה נוספת ובאיסורים נוספים על שאר העם, אם אין הוא בעצמו נזיר. ועל זה השיב לו המלאך שאין הכי נמי שגם האבא של הנער היולד צריך להתנהג כמו נזיר, וזהו פירוש הכתוב ״מכל אשר אמרתי אל האשה״ שתתנהג בימי ההריון ״תשמר״ גם אתה האב [כי ע״פ דקדוק יתכן ש״תשמר״ הוא לשון נקבה נסתר ולשון זכר נוכח]. וכן הפירוש ״כל אשר צויתיה״ לאשתך, גם אתה מנוח ״תשמור״, שאין באפשרות להדריך הבנים בדרך אחרת ממה שדורכים האבות, כי הבנים מתחנכים ממה שרואים אצל ההורים, ואם יאמר האדם לבנו להחזיק באיזה הנהגה טובה שאין הוא בעצמו מחזיק בה, אף אם יוכיחו ע״ז מאה פעמים ואחת לא יצליח. ואם תרצה לגדל נזיר, העצה היחידה היא שאתה בעצמך תתנהג כנזיר.

③ פרופ׳ יצחק [illegible]

א. הרמב"ם בהלכות תלמוד תורה פרק ג' הל' ה' כתב: תחלת דינו של אדם אינו אלא על דברי תורה. לפיכך יעסוק אדם בתורה שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה. יעויין שם. ואינו מובן מאי לפיכך. ועוד דהרי מימרא דלעולם יעסוק אדם וגו', נאמרה גם בנוגע למצות כשם שנאמרה בנוגע לתורה, ולפי דברי הרמב"ם דבעוסק שלא לשמה צריכים אנו גם למימרא דתחלת דינו של אדם לא שייך זה כי אם בתורה עצמה ולא במצות.

ב. ועמדנו בזה על הארה חדשה. דהנה אחד מגדולי הדור שלפנינו תמה מאד על הרמב"ם שהעתיק מימרא דר' יהודה אמר רב דלעולם יעסוק אדם רק בנוגע לתורה, והשמיט ענין זה בנוגע למצות, אף על פי שבמימרא דר' יהודה אמר רב באו תרווייהו, וקאי להדיא גם במצות. ונראה בזה דאף על גב דבמימרא דר' יהודה אמר רב נכללו תרווייהו, תורה ומצות, מכל מקום חלוקים הם בענינם. דבמצות אלולא טעמא דמתוך שלא לשמה בא לשמה לא הי' כאן שום איסור בעשיית המצוה, דאטו משום דחסרה לו מדרגת הלשמה תאסר עליו המצוה? אבל בתלמוד תורה בודאי דאלולא טעמא רבה שמתוך שלא לשמה בא לשמה הי' כאן איסור של לימוד תורה שלא לשמה. וטעמא דמילתא הוא מסוגיא דברכות, דבעל קרי אסור בדברי תורה משום „כנתינתה", מה נתינתה באימה וביראה וברתת ובזיע אף לימודה לדורות כן. וחזינן ד„כנתינתה", הוא תנאי בלימוד התורה, וכל שאינו כנתינתה הרי זו אסורה ועומדת, ושפיר מסתבר דלימוד שלא לשמה בודאי דלא הוי „כנתינתה", ורק מחמת האי טעמא דר' יהודה שמתוך שלא לשמה בא לשמה נפקע מלימוד שלא לשמה איסורא דאינה כנתינתה. ונמצא דנהי דעצם הטעם דמתוך שלא לשמה בא לשמה שייך בין בתורה בין במצות, מכל מקום לענין תלמוד תורה נתחדשה על ידו הלכה באיסור דאינה כנתינתה, מה שאין כן במצות אין שום נפקא מינה להלכה בטעם זה, דבין כך ובין כך חובת המצוה במקומה עומדת. ולענין מצות אין בטעם זה אלא גילוי הסגולה הגנוזה במצות שמטביעים הם בהאדם המקיימם את תכונה הלשמה. ולפי זה אתיא שפיר השמטתו של הרמב"ם לתיבת „מצוות" במימרא דר' יהודה, שכן אין בענין זה נפקא מינה לפסק הלכה, ורק לענין תורה יש בה משום פסק הלכה.

ג. והשתא נראה דמאחר דענין זה דמתוך שלא לשמה בא לשמה הוא כללי, והיינו שאין הכוונה דהשלא לשמה של מצוה פרטית יגרום לו הקיום לשמה של המצוה הפרטית הזו, אלא דהמובן הוא דבדרך כלל קיומי מצות שלא לשמה גורמים להם לעושיהם שיזכו למדרגת לשמה בדרך כלל. אם כן הרי הי' מקום לטעות ולומר דמאחר דכל גוף ההיתר של תורה שלא לשמה הוא מצד שלבסוף יגיע על ידי זה ללשמה, אם כן הרי אפשר להגיע לתורה לשמה גם על ידי מצות שלא לשמה. וממילא הרי עדיף טפי להגיע לתורה לשמה על ידי מצות שלא לשמה מאשר על ידי תורה שלא לשמה, דהא בתורה שלא לשמה איכא דררא דאיסורא מה שאין כן במצות שלא לשמה,